

Prima pagină>Introducerea unei acțiuni în justiție>Unde și cum>**Ce lege se aplică**

Ce lege se aplică

Italia

1 Izvoarele normelor în vigoare

Sursele de drept internațional privat în Italia sunt dreptul intern, regulamentele Uniunii Europene și convențiile internaționale la care Italia este parte semnatară.

1.1 Normele de drept intern

În Italia, aspectele de drept internațional privat sunt reglementate de Legea nr. 218 din 31 mai 1995, care a înlocuit articolele 16-31 din dispozițiile juridice generale prevăzute în Codul civil (*Codice Civile*).

1.2 Convențiile internaționale multilaterale

Lista completă a convențiilor multilaterale în vigoare

În ceea ce privește convențiile multilaterale în vigoare în Italia, a se vedea [lista anexată](#) (13 Kb) .

1.3 Principalele convenții bilaterale

Lista neexhaustivă a convențiilor bilaterale cel mai frecvent aplicate de instanțe

Convențiile bilaterale care s-au aplicat în trecut relațiilor de drept internațional privat dintre Italia și alte state membre ale Uniunii Europene au fost înlocuite de legislația Uniunii adoptată în același domeniu. Regulamentele cel mai frecvent aplicate sunt Regulamentul (CE) nr. 1393/2007 privind notificarea sau comunicarea în statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială, Regulamentul (CE) nr. 1206/2001 al Consiliului privind cooperarea între instanțele statelor membre în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială, Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială.

În ceea ce privește relațiile dintre Italia și țările terțe, convențiile bilaterale aplicate cel mai frecvent sunt cele privind asistența juridică și recunoașterea și executarea hotărârilor care sunt în vigoare cu Argentina (Roma, 9 decembrie 1987), Brazilia (Roma, 17 octombrie 1989), Federația Rusă și alte state din fosta URSS (Roma, 25 ianuarie 1979), republicile fostei Iugoslavii (Belgrad, 7 mai 1962), unele dintre fostele teritorii ale Regatului Unit, inclusiv Australia și Canada (Londra, 17 decembrie 1930), Elveția [privind recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (Roma, 3 ianuarie 1933)] și privind despăgubirea victimelor accidentelor rutiere (Roma, 16 august 1978), Bulgaria (Roma, 18 mai 1990), România (București, 11 noiembrie 1972) și Turcia (Roma, 10 august 1926).

2 Punerea în aplicare a normelor privind conflictul de legi

2.1 Obligația judecătorului de a aplica din proprie inițiativă normele privind conflictul de legi

În ce măsură și în ce circumstanțe?

În temeiul dreptului italian, o instanță trebuie să aplice din oficiu normele privind conflictul de legi într-o cauză pe care o judecă. Instanța trebuie să identifice legea aplicabilă independent de cererile formulate de părți cu privire la acest aspect (*iura novit curia*). Pentru a efectua cercetări cu privire la legislația unei alte țări, judecătorul poate să beneficieze de asistență din partea Ministerului de Justiție, și, de asemenea, în temeiul Convenției de la Londra din 1968 privind dreptul străin.

2.2 Retrimiteria

În cazul în care normele privind conflictul de legi fac trimitere la dreptul unui alt stat, este posibil ca normele privind conflictul de legi ale respectivului stat să facă trimitere, la rândul lor, la un alt drept aplicabil.

De exemplu: normele franceze privind conflictul de legi fac trimitere la dreptul englez pentru a statua asupra capacității unui cetățean englez care își are reședința în Franța. Cu toate acestea, normele engleze privind conflictul de legi fac trimitere la dreptul țării de reședință, și anume dreptul francez.

Ce se întâmplă în Italia în acest caz? Ce se întâmplă în cazul în care legea italiană desemnează legea unui alt stat, care, la rândul său, face trimitere la legea italiană sau la legea unei țări terțe?

De fiecare dată când legea italiană desemnează legea unui alt stat care, la rândul său, face trimitere la legea unui alt stat, retrimiterea va fi acceptată și se va aplica legea statului respectiv numai în următoarele cazuri:

- 1) atunci când legea statului respectiv acceptă retrimiterea;
- 2) atunci când retrimiterea vizează legea italiană.

Retrimiteria nu este posibilă atunci când legea străină aplicabilă a fost aleasă de către părți sau aceasta se referă la forma actelor ori în cazul obligațiilor necontractuale.

2.3 Schimbarea punctului de legătură

Ce se întâmplă dacă factorul de legătură se modifică, de exemplu în cazul unui transfer de bunuri mobile?

Se aplică regulile menționate mai sus.

2.4 Excepții de la aplicarea generală a normelor privind conflictul de legi

Poate refuza judecătorul să aplice legea străină de trimitere dacă efectele sale sunt contrare ordinii publice internaționale? Există legi sau alte norme naționale care prevalează asupra normelor privind conflictul de legi [dispoziții obligatorii, în sensul de norme de aplicare imediată (*lois de police*)?]

În temeiul dreptului italian (articolul 16 din Legea nr. 218/1995), instanța nu poate să aplice legea străină de trimitere dacă efectele acesteia sunt „contrare ordinii publice” (*contrari all'ordine pubblico*). În general, aceasta se interpretează ca „ordinea publică internațională”. Capacitatea și alte condiții pentru încheierea unei uniuni civile sunt reglementate de dreptul intern al fiecărei părți la uniune la momentul în care este încheiată aceasta. Totuși, dacă legea aplicabilă nu permite uniunea civilă între adulți de același sex, se aplică legea italiană (articolul 32b din Legea nr. 218/1995).

În cazul unui conflict de legi (articolul 17 din legea sus-menționată) prevalează, fără excepție, dreptul italian, în pofida unei trimiteri la legea străină, atunci când obiectul și scopul dispozițiilor legii italiene impun acest lucru (așa-numitele „norme de aplicare imediată”, în limba italiană *norme di applicazione necessaria*).

2.5 Proba legii străine

Rolul judecătorului și al părților

Este de datoria judecătorului să stabilească legea străină; acesta poate să beneficieze de asistență din partea părților, a mediului universitar sau a Ministerului de Justiție.

Ce mijloace de probă sunt acceptate?

Ca mijloace de probă a legii străine se pot folosi instrumentele prevăzute în convențiile internaționale, informațiile furnizate de autoritățile străine prin intermediul Ministerului de Justiție și avize ale experților sau ale organismelor specializate.

Ce se întâmplă dacă legea străină nu poate fi stabilită?

Dacă este posibil, se aplică legislația de trimitere pe baza altor factori de legătură prevăzuți pentru cazuri similare. În caz contrar, se aplică legea italiană.

3 Normele privind conflictul de legi

3.1 Obligații contractuale și acte juridice

Articolul 57 din Legea nr. 218/1995 prevede că legea aplicabilă obligațiilor contractuale este legea prevăzută în Convenția de la Roma din 19 iunie 1980.

În general, această convenție stabilește că legea aplicabilă unui contract este legea aleasă de către părți.

Dacă părțile nu au făcut o astfel de alegere, legea aplicabilă este legea statului cu care contractul prezintă cea mai strânsă legătură, însă sub rezerva aplicării oricăror alte convenții internaționale care se referă eventual la diferite obligații (de exemplu, Convenția de la Haga din 1955 privind vânzarea bunurilor mobile se va aplica cu titlu preferențial față de Convenția de la Roma din 1980).

Totuși, aplicarea legii desemnate de o convenție internațională sau prin voința părților poate să fie refuzată în cazul în care aceasta ar fi incompatibilă cu ordinea publică (de exemplu, dacă este incompatibilă cu normele de aplicare imediată sau cu dispozițiile în materie de siguranță).

În urma punerii în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 593/2008 („Regulamentul Roma I”), cauzele contractuale de natură transfrontalieră care implică statele membre ale UE nu mai sunt supuse normelor prevăzute în convențiile internaționale, ci dispozițiilor regulamentului menționat.

Regulamentul prevede că principalul criteriu pentru determinarea legii aplicabile unei relații contractuale este alegerea făcută de către părți. Cu toate acestea, legea aleasă de părțile contractante nu poate restricționa aplicarea normelor de aplicare imediată din sistemul juridic cu care contractul prezintă cea mai strânsă legătură.

În cazul în care nu s-a făcut nicio alegere, regulamentul menționat prevede o serie de criterii de legătură specifice pentru diferitele tipuri de contracte. De exemplu:

- un contract de vânzare-cumpărare de bunuri este reglementat de legea țării în care vânzătorul își are reședința obișnuită;
- un contract privind închirierea unui bun imobil este reglementat de legea țării în care este situat bunul imobil;
- un contract de prestare de servicii este reglementat de legea țării în care prestatorul de servicii își are reședința obișnuită.

Competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în astfel de chestiuni fac obiectul Regulamentului (UE) nr. 1215/2012 („Regulamentul Bruxelles la”).

3.2 Obligații extracontractuale

Legea nr. 218/1995, menționată anterior, precizează normele aplicabile în următoarele cazuri de obligații necontractuale:

- promisiunea unilaterală (legea statului în care este făcută promisiunea);
- titlurile de creanță (Convenția de la Geneva din 1930 privind cambialele și biletele la ordin, Convenția de la Geneva din 1931 privind cezurile; pentru alte titluri de creanță, obligațiile principale sunt reglementate de legea statului în care este emis titlul);
- reprezentarea voluntară (legea statului în care reprezentantul își are sediul activității economice sau în care acesta își exercită în principal competențele);
- obligațiile care rezultă din lege (legea locului în care a avut loc evenimentul care a dat naștere obligației);
- răspunderea delictuală (legea statului în care a avut loc evenimentul, sub rezerva aplicării, la cererea victimei, a legii locului în care a avut loc evenimentul care a cauzat prejudiciul și sub rezerva trimiterii la dreptul național, dacă sunt implicați doar cetățeni ai unui singur stat).

În urma punerii în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 864/2007 („Regulamentul Roma II”), cauzele de natură transfrontalieră care implică statele membre ale UE fac obiectul regulamentului menționat. Acesta prevede că obligațiile care decurg din răspunderea delictuală, din răspunderea în temeiul negocierilor contractuale anterioare încheierii unui contract, al administrării afacerilor unei altei persoane și al îmbogățirii fără justă cauză sunt reglementate de legea țării în care s-a produs prejudiciul, indiferent de țara în care a avut loc evenimentul care a cauzat prejudiciul. Părțile pot alege legea aplicabilă pe baza unui acord încheiat ulterior producerii evenimentului cauzator al prejudiciului.

Competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în astfel de chestiuni fac obiectul Regulamentului (UE) nr. 1215/2012 („Regulamentul Bruxelles la”).

3.3 Statutul persoanei, aspectele legate de starea civilă (nume, domiciliu, capacitate)

Statutul personal și capacitatea, precum și existența și conținutul drepturilor personale, inclusiv dreptul la nume, sunt reglementate de dreptul intern al părții interesate, cu excepția drepturilor care decurg din relațiile de familie, pentru care se aplică, de la caz la caz, normele privind trimiterea prevăzute în Legea nr. 218/1995.

3.4 Stabilirea filiației, inclusiv adopția

Filiația și cetățenia sunt dobândite pe baza legii naționale a părinților sau a unuia dintre părinți la data nașterii. Relația părinte-copil și relațiile personale și financiare dintre părinți și copil, inclusiv răspunderea părintească, sunt reglementate de legea națională a copilului la data nașterii.

Totuși, în pofida acestor trimiteri la alte legi, legea străină va fi înlocuită de legea italiană care consacră principiul conform căruia există un singur statut de „copil” (și, prin urmare, copiii cuplurilor căsătorite și cei ai cuplurilor necăsătorite sunt tratați în mod egal), care conferă răspunderea părintească ambilor părinți, impune ambilor părinți să asigure întreținerea copilului și împuternicește instanțele să adopte măsuri de restricționare sau de eliminare a răspunderii părintești în cazul unui comportament care dăunează copilului.

În cazul în care se formulează în fața unei instanțe din Italia o cerere pentru adoptarea unui copil, prin care se acordă copilului statutul de copil legitim, se aplică legea italiană (Legea nr. 184/1983). Legea nr. 184/1983, la articolul 29 și următoarele, prevede, *inter alia*, o reglementare specială pentru cazurile în care persoane rezidente în Italia solicită adoptarea unor copii străini, care pune în aplicare cerințele prevăzute în Convenția de la Haga din 29 mai 1993 privind adopția internațională.

Pentru alte norme privind conflictul de legi, articolul 38 din Legea nr. 218/1995 prevede dispoziții detaliate pentru diferite situații.

Competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materia răspunderii părintești fac obiectul Regulamentului (CE) nr. 2201/2003.

3.5 Căsătoria, cuplurile necăsătorite/care locuiesc împreună, parteneriatele, divorțul, separarea judiciară, obligațiile de întreținere

În materie matrimonială, raporturile personale dintre soți sunt reglementate de legea statului de cetățenie al soților, dacă aceștia au aceeași cetățenie, sau, în caz contrar, de legea statului în care aceștia își petrec cea mai mare parte a vieții lor în calitate de cuplu căsătorit.

Legea aplicabilă raporturilor personale se extinde, ca regulă generală, la regimurile matrimoniale care reglementează deținerea de proprietăți comune sau separate, însă se pot face excepții dacă se convine astfel de către soți sau în alte cazuri prevăzute expres de lege.

Legea italiană recunoaște, de asemenea, uniunile între persoane de același sex (*unioni civili*, „uniuni civile”), acestea fiind supuse aproape aceluiași norme juridice care reglementează căsătoria, cu excepția dreptului de a adopta. Uniunile civile sunt reglementate de legea statului în care a fost încheiată uniunea, cu excepția cazului în care una dintre părți solicită instanței să aplice legea statului în care este petrecută cea mai mare parte a vieții de cuplu. Legea aplicabilă raporturilor patrimoniale este, de asemenea, cea a statului în care s-a încheiat uniunea civilă, însă este posibil ca părțile să convină în scris ca legea aplicabilă să fie legea statului în care cel puțin una dintre părți își are reședința sau a cărui cetățenie o deține.

O căsătorie încheiată în străinătate de un cetățean italian cu o persoană de același sex are efectul unei uniuni civile reglementate de legea italiană. Separarea de drept și divorțul, precum și desfacerea unei uniuni civile fac obiectul Regulamentului (UE) nr. 1259/2010, care prevalează asupra Legii nr. 218/1995. Regulamentul menționat permite soților (sau partenerilor civili) să aleagă legea aplicabilă, cu condiția ca aceasta să fie una dintre următoarele: legea statului în care ambii își au reședința, legea statului în care au locuit împreună ultima dată, în cazul în care unul dintre soți încă mai locuiește acolo la data încheierii acordului, legea statului de cetățenie al oricărui dintre soți sau legea instanței care soluționează cauza. În cazul în care părțile nu au încheiat un acord, se aplică aceiași factori de legătură în ordinea priorității (primul prevalează asupra celui de al doilea și așa mai departe).

În fine, este posibil ca persoanele care nu sunt căsătorite sau într-o uniune civilă să încheie acorduri de coabitare. Acestea sunt reglementate de legea statului de cetățenie al cuplului, atunci când partenerii au aceeași naționalitate, iar în caz contrar, de legea statului în care își petrec cea mai mare parte a vieții de cuplu.

Obligațiile de întreținere familială sunt reglementate în conformitate cu Convenția de la Haga din 2 octombrie 1973.

Competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor legate de aspecte matrimoniale fac obiectul Regulamentului (CE) nr. 2201/2003.

3.6 Regimul proprietății matrimoniale

În Italia există un principiu general conform căruia regimul matrimonial este cel al comunității legale de bunuri (*comunione legale dei beni*).

Soții pot opta pentru un sistem alternativ, cum ar fi cel al separației de bunuri (*separazione dei beni*) sau alte condiții pe care le stabilesc de comun acord.

3.7 Testamente și succesiuni

Este necesar să se facă distincție între două perioade, și anume:

Pentru succesiunile deschise înainte de 17 august 2015, se aplică legea națională a defunctului la momentul decesului. Încă din timpul vieții, un testator poate, prin intermediul unei declarații în cadrul testamentului, să dispună ca succesiunea să facă obiectul legii statului în care își are reședința; în cazul în care persoana în cauză este cetățean italian, această alegere nu afectează drepturile moștenitorilor rezidenți în Italia (articolul 46 din Legea nr. 218/1995). Pentru succesiunile deschise la 17 august 2015 și după această dată, se aplică Regulamentul (UE) nr. 650/2012, care înlocuiește dispozițiile de mai sus. Aceste succesiuni sunt reglementate de legea reședinței obișnuite a defunctului la momentul decesului. Un testator poate dispune ca legea aplicabilă succesiunii sale să fie cea a statului a cărui cetățenie o deține la momentul alegerii sau la data decesului. De asemenea, regulamentul a introdus certificatul european de moștenitor, care confirmă statutul titularului în calitate de moștenitor, legatar sau executor în diversele state membre.

3.8 Proprietatea reală

Bunuri imobile, bunuri mobile (în acest context nu este util să se prezinte în detaliu normele privind bunurile necorporale).

Dreptul de proprietate și alte drepturi reale sunt reglementate de legea statului în care sunt situate bunurile.

În cazul bunurilor imobile situate într-un stat membru al UE, se aplică Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 („Regulamentul Bruxelles la”): acesta prevede că, în materie de drepturi reale imobiliare, au competență instanțele din statul membru pe teritoriul căruia se află bunurile imobile.

3.9 Insolvența

Legislația italiană nu prevede în mod expres normele de drept aplicabile în cazul în care există un conflict de legi privind insolvența.

Regulamentul (UE) nr. 848/2015 stabilește norme uniforme privind conflictul de legi între statele membre ale UE. Acesta prevede deschiderea procedurii de insolvență în statul membru în care se află centrul intereselor principale al debitorului; legea aplicabilă procedurii de insolvență și efectelor acesteia este legea statului membru pe al cărui teritoriu este deschisă procedura

Lista convențiilor multilaterale la care Italia este parte

1. CĂSĂTORIE, SEPARARE, DIVORȚ

Convenția de la Haga din 1 iunie 1970 privind recunoașterea divorțurilor și a separărilor de drept

Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, semnată la Istanbul, la 11 mai 2011 (Legea nr. 77 din 27 iunie 2013)

2. PATERNITATE ȘI ADOPTIE

Convenția de la München din 5 septembrie 1980 privind legea aplicabilă numelui de familie și prenumelui

Convenția de la Haga din 29 mai 1993 privind protecția copilului și cooperarea în cazul adopțiilor internaționale

3. MINORI

Convenția de la Haga din 5 octombrie 1961 privind competența autorităților și legea aplicabilă în privința protecției minorilor

Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii

Convenția europeană de la Luxemburg din 20 mai 1980 privind recunoașterea și executarea hotărârilor privind încredințarea copiilor și restabilirea încredințării copiilor

Convenția de la Haga din 19 octombrie 1996 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile de protecție a copiilor (Legea nr. 101 din 18 iunie 2015)

4. OBLIGAȚIILE DE ÎNTREȚINERE ÎN RELAȚIILE DE FAMILIE

Convenția de la New York din 20 iunie 1956 privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate

Convenția de la Haga din 2 octombrie 1973 privind recunoașterea și executarea hotărârilor privind obligațiile de întreținere

Convenția de la Haga din 2 octombrie 1973 privind legea aplicabilă obligațiilor de întreținere

5. CETĂȚENIE ȘI APATRIDIE

Convenția de la New York din 28 septembrie 1954 privind statutul apatrizilor

Convenția de la Geneva din 28 iulie 1951 privind statutul refugiaților și Protocolul de la New York din 31 ianuarie 1967

6. SUCCESIUNE

Convenția de la Washington din 26 octombrie 1973 care stabilește o legislație uniformă cu privire la forma unui testament internațional

Convenția de la Haga din 2 octombrie 1973 privind administrarea internațională a bunurilor persoanelor decedate

7. OBLIGAȚII CONTRACTUALE

Convenția de la Roma din 19 iunie 1980 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale

Convenția de la Lugano din 16 septembrie 1988 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială

8. COMERȚ INTERNAȚIONAL

Convenția de la Haga din 15 iunie 1955 cu privire la legea aplicabilă vânzării internaționale de mărfuri

Convenția de la Viena din 11 aprilie 1980 privind contractele de vânzare internațională de mărfuri

Convenția de la Geneva din 19 mai 1956 privind contractele pentru transportul internațional rutier de mărfuri

9. TITLURI DE CREAȚĂ

Convenția de la Geneva din 7 iunie 1930 care stabilește o legislație uniformă privind cambialele și biletele la ordin și pentru soluționarea anumitor conflicte de legi

Convenția de la Geneva din 19 martie 1931 care stabilește o legislație uniformă privind cecurile și pentru soluționarea anumitor conflicte de legi

10. OBLIGAȚII NECONTRACTUALE

Convenția de la Paris din 29 iulie 1960 privind răspunderea civilă în domeniul energiei nucleare

Convenția de la Bruxelles din 29 noiembrie 1969 privind răspunderea civilă pentru daunele provocate de poluarea cu hidrocarburi

11. ARBITRAJ

Convenția de la New York din 10 iunie 1958 privind recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine

Convenția de la Geneva din 21 aprilie 1961 privind arbitrajul comercial internațional

12. ASISTENȚĂ ȘI COOPERARE ÎN DOMENIUL JUDICIAR

Convenția de la Haga din 1 martie 1954 privind procedura civilă

Convenția de la Haga din 15 noiembrie 1965 privind notificarea și comunicarea în străinătate a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială

Convenția de la Haga din 18 martie 1970 privind obținerea de probe în străinătate în materie civilă și comercială

Convenția de la Lugano din 16 septembrie 1988 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială

13. TRUSTURI

Convenția de la Haga din 1 iulie 1985 privind legea aplicabilă trusturilor și recunoașterii acestora

Coordonarea dintre normele convențiilor internaționale, în special normele de drept uniforme, și normele interne de drept internațional privat

corespunzătoare, este asigurată de articolul 2 din Legea nr. 218/1995, conform căruia faptul că o situație sau o relație intră în domeniul de aplicare al dreptului național nu aduce atingere aplicării în același caz a convențiilor internaționale în vigoare pentru Italia

Ultima actualizare: 09/12/2020

Versiunea în limba națională a acestei pagini este administrată de punctul de contact RJE respectiv. Traducerile au fost efectuate de serviciile Comisiei Europene. Este posibil ca eventualele modificări aduse originalului de către autoritatea națională competentă să nu se regăsească încă în traduceri. Nici RJE și nici Comisia Europeană nu-și asumă nicio răspundere sau responsabilitate în legătură cu informațiile sau datele pe care le conține ori la care face trimitere acest document. Pentru a afla care sunt regulile privind protecția drepturilor de autor aplicabile de statul membru responsabil pentru această pagină, vă invităm să consultați avizul juridic.